

sociale (printr-o varietate de ticuri gestuale) și reflexul comunitar spontan de apărare.

Singurul personaj „normal”, Jacques, refuză să participe la această istorie derizorie și, prin forța lucrurilor, nu are nici deprinderi, nici ticuri: el detestă, pur și simplu, cartofii cu slănină. Adrian Lăpădat, în rolul lui Jacques, are șansa de a-și construi personajul în mod analitic – și reușește pe deplin –, revelând o **psihologie** angrenată în lupta cu blestemul istoriei, în vreme ce universul domestic în care trăiește nu apare decât ca o inerție demonică a acestui blestem.

Un moment important de articulare a spectacolului este intrarea în scenă a Robertei, soția „dăruită” lui Jacques. Ea este singura în măsură să clatine decizia lui Jacques de a se exila din realitate pentru că deține antidotul cel mai eficient. Nu feminitatea, ci iluzia prieteniei, pe care Roberta o stimulează apelând la un imaginar infantil – comun vârstei evocate –, dar mai ales la o sursă comună sufletească de speranță, pe care tânăra femeie și-o reactivează cu voluptatea perversă a seducției. Leontina Moga-Oltean obține tocmai acea tensiune pe care personajul o trăiește între regăsirea de moment a inocenței și succesul acțiunii perverse; o fetiță dulce care ascunde monstrul, placidul monstru hrănit cu slănină și cartofi. (Apropo, în Târgu-Mureș, la Peti, se mănâncă un excelent ciolan cu fasole.)

Reținând în special evoluția Leontinei Moga-Oltean, dar și pe cea a lui Adrian Lăpădat, Marian Miron și Dan Rădulescu, despre Marius Oltean, al cărui al treilea spectacol îl văd, cred că va fi, în viitorul apropiat, unul dintre regizorii solicitați să monteze la teatrele importante din țară și chiar din București.

SEBASTIAN-VLAD POPA

P.S. Nu judec oportunitatea prezenței lui Marius Oltean pe afișul T. N. din Târgu-Mureș, în contextul brutalelor demiteri și abuzuri privind soarta unor spectacole. Oricum, cred că prezența lui în orice teatru nu poate fi decât necesară și, de ce nu?, onorantă. Și nu trebuie cenzurată șansa unui tânăr regizor – remarcabil – de a lucra pe scena unui teatru important. Dar trebuie spus că secția română a teatrului se află acum în pragul colapsului, cu doar două spectacole în repertoriu, dintre care unul împrumutat de la Academia de Teatru. Cum ar fi procedat conducerea actuală a Naționalului dacă nici acest spectacol al Academiei de Teatru n-ar fi atins exigențele profesionalității?

TEATRUL RADIOFONIC

O VOCE DISTINCTĂ

Conferința de presă organizată de „Teatrul Radiofonic” la începutul stagiunii a avut o valoare simbolică: teatrul pe unde nu este în nici un fel dependent de sezon, nu are vârfuri de activitate și perioade de repaos. Cele șapte emisiuni săptămânale difuzate pe cele trei posturi ale radioului public (Actualități, Cultural, Tineret) au un ritm permanent și succesiunea titlurilor, aleatorie pentru ascultătorul care rătăcește pe scala aparatului, este organizată conform unui program cultural precis. „Teatrul Radiofonic” a rămas de-a lungul deceniilor un focar de inițiere teatrală care a izbutit să apropie forma de exprimare dramatică de publicul potențial, pătrunzând în locuri unde oamenii nu aveau nici o posibilitate să vadă actori evoluând pe scenă. El a rămas o instituție solidă, erodată, desigur, de diversele indicații care doreau să-l transforme într-o armă a propagandei ideologice, dar niciodată distrusă în vitalitatea și organicitatea ei. Se păstrează, probabil, în depozitele sale o anume cantitate de „maculatură” înregistrată, piese ocazionale, mincinoase, rău scrise și prost jucate. Îndepărtarea lor din circuit lasă însă un fond însemnat de dramaturgie clasică și contemporană, românească și străină, transpusă în forme specifice, cu sensibilitate, talent și respect față de cultură. S-ar părea deci că, privindu-și selectiv trecutul, „Teatrul Radiofonic” își poate contempla liniștit viitorul. Conferința de presă pomenită la început era însă semnul unei îngrijorări cu privire la locul acestei instituții (devenită instituție nu prin lege sau decret, ci doar prin meritul generațiilor succesive care au definit-o și impus-o) în cadrul serviciului public care va fi – este – Societatea de Radiodifuziune. Efortul de profilare a canalelor impune restructurări organizatorice importante și „Teatrul Radiofonic” este amenințat fie de subordonarea față de un singur canal, fie de transformarea sa într-o unitate de prestări-servicii pentru comanditari întâmplători. Actualul director al departamentului, regizorul Cristian Munteanu, a pledat convingător pentru continuitatea unei politici

teatrale independente. Familiarizarea publicului cu marea dramaturgie clasică dar și cu evoluția genului în contemporaneitate, valorificarea potențialului actoricesc din toată țara (atât de frustrat acum, din prea multe motive pentru a putea fi înșirate aici), afirmarea scenariului radiofonic ca gen de sine stătător (cu mari posibilități de circulație internațională), toate aceste acțiuni impun disciplină și consistență, dimensiuni ce riscă să se piardă în condițiile în care T.R. se va transforma într-un simplu furnizor. „Arondarea” la canalul România-Cultural doar pare firească, deoarece, dacă e să fie un serviciu public, teatrul nu poate fi izolat pe un canal cu un specific asumat elitar, ci el poate și trebuie să fie un mijloc de educație pentru **tot** publicul.

Desigur, proiectele organizatorice la care atât de discret se referea Cristian Munteanu au în vedere și obiective mai concrete și mai profitabile decât cele acoperite de politica culturală: banii și puterea. „Teatrul Radiofonic” consumă bani, și nu puțini. Sărăcia generală se reflectă și aici: dincolo de împătimiții genului, fideli pentru că așa au apucat să fie, profesioniștii condeiului se lasă cu greu atrași într-o activitate atât de famelic remunerată. Onorariile interpreților nu sunt de natură să încurajeze descifrarea și recompunerea profesionistă a textului și se aud deseori simple lecturi împărțite pe voci, care au prea puține lucruri în comun cu teatrul. Se apelează la sponsori – ceea ce asigură înregistrări mai îngrijite într-un caz sau altul, dar nu așa se poate rezolva problema în ansamblu. Ar fi straniu ca politica unui serviciu public să depindă de donații. „Teatrul Radiofonic” trebuie să beneficieze de o subvenție decentă, în condițiile în care și redacția va izbuti să-și coordoneze inițiativele, în așa fel încât goana după cantitate să nu submineze calitatea. Nu e străină de actualele frământări nici eterna problemă care se rezumă la întrebarea: cine va fi șeful cui? Răspunsul este irelevant pentru ascultători, așa ar trebui să fie și pentru creatori. Straniu și îngrijorător este că decizii atât de importante se iau în

Moment din Croitorii cei mari din Valahia de Al. Popescu la Teatrul de Comedie; în planul doi, Valentin Plătăreanu și Mircea Albulescu (regia: Lucian Giurchescu – 1969)

absența unor date elementare despre indicele de audiență și de satisfacție al „Teatrului Radiofonic”. Conducerea Radioului nu știe pe ce loc al preferințelor se află acest tip de emisiune, dacă e mai ascultată ziua sau noaptea, pe ce program adună mai mulți amatori. La conferința de presă, reprezentantul conducerii a explicat absența acestor date prin „n-avem bani să comandăm un sondaj”. Zgârcenie care va duce la o imensă risipă: dacă restructurarea programelor se va produce conform bănuielilor în legătură cu preferințele ascultătorilor și certitudinilor în legătură cu cine trebuie să fie mai șef, se vor irosi foarte multe fonduri și energie sufletească și intelectuală. Deocamdată, posturile private de radio nu se aventurează în zona scenariului radiofonic. Acest răgaz concurențial ar trebui folosit pentru profilarea multifuncțională a sectorului, pentru elaborarea unor politici flexibile și dinamice, mai puțin dependente de ambițiile personale, mai preocupate de continuitatea unui segment radiofonic a cărui tradiție impune.

Înregistrarea aleasă de „Teatrul Radiofonic” pentru a marca începutul stagiunii este extrem de reprezentativă pentru puterea lui de a cerceta trecutul și de a prospecta viitorul. **Croitorii cei mari din Valahia** de Al. Popescu a fost – deși puțini și-au dat seama de asta la vremea respectivă – o piesă care marca începutul și sfârșitul unui drum. Meditația ironică a autorului despre încercarea lui Basarab Voievod de a moderniza țara, de a o întoarce cu fața spre Occident, în condițiile unei înapoieri cu motivații obiective, dar și subiective, răspundea speranțelor cu care fuseseră întâmpinate proiectele lui Ceaușescu. Din aceeași familie cu **A trelea țepă**, falsă piesă istorică, contrapunea mentalitatea „poporului” viselor conducătorului pe care-l privea cu simpatie, dar și cu înțeleaptă suspiciune. Jucată intens la începutul deceniului șapte, piesa n-a mai fost reluată după ce ironia devenise un element destabilizator. În dubla sa calitate de regizor și interpret, Mircea Albulescu nu face greșea să citească textul din perspectiva zilei de azi,

„demascând” conducătorul. Lectura lui e mai curând neutră și, rămânând la nivelul conflictului așa cum l-a scris autorul, recenta premieră este fotograma unui fals început, un argument în explicarea mentalității care a generat o imensă eroare de percepție. Lucrată îngrijit și cu mîgală, armonizând interpretarea cu decorul sonor, înregistrarea dovedește – printre altele – și devotamentul artistului Albulescu pentru un gen care i-a adus nu puține satisfacții, și în acest context e oarecum nefirească timiditatea în folosirea mijloacelor specifice: „marele” moment cu parada modei (când un umil croitor din Valahia prezintă în secolul XVI rochii care se vor purta în secolul XX) este rezolvat pedestru, fără inventivitate.

Jocul de-a visul (adaptare radiofonică de Doina Papp după **Visul** de Strindberg), premieră recentă, ilustrează foarte bine posibilitățile genului de a deveni complementar teatrului care se joacă pe scenă. E puțin probabil că acum vreun teatru s-ar putea apuca de o asemenea montare grandioasă. Pe calea undelor, această piesă cu o mare ambiție filosofică, exprimând dramatic procesul devenirii și al cunoașterii, a fost transpusă în termeni accesibili, fără a-i aplatiza povârnișurile și a-i simplifica meandrele. Există un nivel elementar cu un subiect inteligibil și sugestii – realizate atât de interpreți, cât și de echipa care a alcătuit ambianța sonoră – ale parcursului inițiat. Regizorul Mihai Lungeanu își poate înscrie această realizare în palmaresul reușitelor sale.

E teribil de nedreaptă citarea a doar două titluri din bogata ofertă de premiere a acestei toamne. Le-am folosit doar ca argument pentru a arăta că „Teatrul Radiofonic” își înscrie planurile într-un proiect cultural mai vast și că Radiodifuziunea are tot interesul să-l ocrotească în ce formă organizatorică va găsi că e mai adecvat.

După aceea se va putea vorbi serios și profesionist despre politica reluărilor, structura ciclurilor, seriale, despre tradiție, inovație și locul experimentului, despre scenariul original, despre modalitățile de sincronizare cu momentul actual al regiei românești.

În aglomerația de voci găjăite și de muzică, de telefoane spontane și de transmisiuni în direct, poate că se va găsi locul convenit pentru gongul care precedă un timp ocrotit, unde cuvântul și ideile sunt înțelese și respectate.

MAGDALENA BOIANGIU